

TERMINOLOGIA ÎN DOMENIUL TURISMULUI. ISTORIC ȘI APLICATIVITATE

TOURISM TERMINOLOGY. HISTORY AND USE

Lia BUTUCEL

<https://orcid.org/0000-0002-7828-9743>

Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Litere,
Catedra Limbă Engleză și Limba Franceză de Specialitate

Turismul ca fenomen economic și social nu are o istorie foarte lungă. Începutul acestuia se regăsește în jurul secolului al XVIII-lea. De-a lungul deceniilor care au urmat, turismul a evoluat într-o adevărată industrie, impunându-se cu o dezvoltare spectaculoasă în epoca contemporană și devenind una din ramurile profitabile ale economiei internaționale. Ca subramură a economiei, turismul, definit ca fiind un fenomen socio-economic, este industria creată pentru obținerea unor satisfacții generate de nevoia umană de cunoaștere, recreere și recuperare. Pornind de la faptul că orice fenomen își indică proba de durabilitate și prin pătrunderea sa în limbă, ținem să amintim turismul, își creează propriul său limbaj, propriul lexic și e lesne de înțeles că terminologia care abordează turismul la ora actuală este foarte diversă și foarte extensivă. Trebuie să menționăm aici că terminologia turismului în limba română actuală presupune o evoluție treptată în plan istoric, consemnându-se apariția și modificările de concepte și de termeni, în strânsă legătură cu dinamica evoluției acestei activități. Un termen folosit la un moment dat se modifică, actualizându-se și dezvoltându-se, determinat de caracteristicile de reprezentativitate ale momentului dat. În această idee, facem încercarea de a prezenta câteva aspecte istorice în evoluția terminologiei turismului.

Cuvinte-cheie: *Turism, terminologia turismului, aspect istoric, terminologia unitară, limbaj turistic.*

Tourism as a social and economic phenomenon does not have a long history, its development began in the XVIIIth century . Over the decades that followed, tourism has evolved into an industry, imposing a spectacular development in the contemporary era and became one of the profitable branches of the international economy. As a sub-branch of the economy, tourism, defined as a socio-eco-

nomie phenomenon, is an industry designed to obtain satisfactions generated by the human need for knowledge, recreation and recovery. Starting from the fact that any phenomenon indicates its durability through its penetration into the language, we would like to mention that tourism, creates its own language, its own vocabulary and it is easy to understand that terminology addressing tourism today is very diverse and extensive. We should mention here that the tourism terminology in the current Romanian language involves a gradual evolution historically, being registered the emergence and changes in concepts and terms, in connection with the dynamic evolution of this activity. A term used at a time changes, updating and developing it is determined by the characteristics of representativeness of time. With this in mind, we attempt to present some historical aspects in the development of tourism terminology.

Keywords: *Tourism, tourism terminology, historical background, unitary terminology, touristic language.*

Turismul ca fenomen economic și social nu are o istorie foarte lungă. Începutul acestuia se regăsește în jurul secolului al XVIII-lea, manifestându-se inițial prin apariția unui flux de pelerinaje, călătorii la băi și prin așa-numitele perioade de formare în străinătate, adoptate în special, de tineri aparținând claselor sociale înalte. De-a lungul deceniilor care au urmat, turismul a evoluat într-o adevărată industrie, impunându-se cu o dezvoltare spectaculoasă în epoca contemporană și devenind una din ramurile profitabile ale economiei internaționale, care implică un ansamblu de legături între economiile naționale, realizate prin comerțul cu bunuri și servicii. Ca subramură a economiei, creatoare și distribuitoare a bunăstării, turismul, definit ca fiind un fenomen socio-economic, este industria creată pentru obținerea unor satisfacții generate de nevoia umană de cunoaștere, recreere și recuperare. În perioada contemporană, modul de administrare a acestei industrii este foarte divers și extensiv, pe măsură ce cuprinde tot mai multe domenii de activitate și la fel de multe întreprinderi, instituții și organizații din sfera productivă și neproductivă care asigură producția, distribuirea, schimbul și consumul produsului turistic, valorificarea și utilizarea resurselor turistice, precum și crearea bazei tehnico-materiale a turismului.

Pornind de la aceste premise, precum și de la faptul că orice fenomen își indică proba de durabilitate și prin pătrunderea sa în limbă, ținem să amintim că această realitate a timpului nostru, care este turismul, își creează propriul său limbaj, propriul lexic și propriul său fond principal

de cuvinte și e lesne de înțeles că terminologia care abordează turismul la ora actuală este foarte diversă și foarte extensivă, fiind creată atât de cei din domeniile implicate în turism, cât și de cei care lucrează cu ea în administrarea acesteia.

Trebuie să menționăm aici că terminologia turismului în limba română actuală presupune o evoluție treptată în plan istoric, consemnându-se apariția și modificările de concepte și de termeni, în strânsă legătură cu dinamica evoluției acestei activități. Un termen folosit la un moment dat se modifică, actualizându-se și dezvoltându-se, determinat de caracteristicile de reprezentativitate ale momentului dat. În această idee, facem încercarea de a prezenta câteva aspecte istorice în evoluția terminologiei turismului.

I. Aspecte istorice

Terminologia unui anumit domeniu de activitate, ca orice parte a lexicului, are o anumită istorie care depinde de numeroși factori, printre care un rol important îl are evoluția cunoașterii în domeniul respectiv [4,p:103-108). Așa cum am menționat mai sus - că începutul turismului, ca fenomen economic și social se regăsește în jurul secolului al XVIII-lea – putem afirma că în spatele terminologiei actuale a turismului au stat realități, fenomene și fapte de atunci, atenuate în timp de dezvoltarea societății. Bineînțeles, o sursă importantă în constituirea unui limbaj propriu fenomenului turistic la acea vreme o reprezintă atât lexicul curent al limbii: *pelerinaj, pelerin, toiag de pelerin, călător, călătorie, cal, căruță, vizitiu, birjar, grăjdar, trăsură, han, cârciumă* etc., cât și termenii specializați creați de cei din domeniile transportului, drumurilor, poștei, ca o declanșare a perioadei de vârf a transportului cu diligența, cum ar fi: *diligență, poștalion, călătorie cu diligența, drumuri de poștă* [12], *linie de poștă, linie poștală pentru scrisori și călători, stație de poștă, trăsură poștală* [15], *constructori de diligențe, vânzători de bilete, bilet de loc pe bancheta din spate a diligenței* (care era mai ieftin), *bancheta vizitiului* (alături de care la nevoie se mai puteau înghesui doi călători), *pielar, curelar, cal de poștă, taxă de drum pentru călători* [11].

Pelerinii, prin faptul că au creat diverse aspecte turistice care există și în prezent, au contribuit la crearea conceptelor și prin urmare a termenilor *suvenire* (aduse din locurile vizitate), *obținerea de credite la băncile străine, folosirea spațiului disponibil în mijloacele de transport existente* [13].

Industrializarea Marii Britanii, prima țară Europeană care a promovat importanța timpului de relaxare, mai întâi în rândul marilor proprietari și mai apoi al populației din clasa mijlocie, formează și duce treptat la evoluția noțiunii de *turism pentru distracție*.

Originea turismului s-a păstrat în denumirile ulterioare pe care le găsim în diferite puncte ale lumii cum ar fi : *Promenade des Anglais* la Nice, sau în denumirile multor hoteluri: *Hotel Bristol*, *Hotel Carlton* sau *Hotel Majestic*... Secolul al XIX-lea aduce câteva inovații esențiale: *ghidul turistic*, *calea ferată*, *călătoria de grup* și mai ales *concediul plătit* (introdus pentru prima dată în Germania, 1873, pentru „slujbașii publici”), *turismul în masă*, posibil o dată cu dezvoltarea tehnologiilor ce au permis transportarea unui număr mare de persoane într-un timp scurt, către locurile de interes turistic și o dată cu creșterea interesului persoanelor de a beneficia pentru perioade scurte de timp, de distracție. Pionierul *turismului în masă* a fost Thomas Cook care, în 1841, a organizat primul program turistic din istorie, care includea transportul pe calea ferată, la 11 mile depărtare, a unui grup de 570 de persoane, oferindu-li-se într-un singur preț: transport, hrană pe timpul călătoriei și intrarea într-un club de distracții [13]. Conținutul acestui concept se regăsește astăzi în termenul *inclusive tour*.

În perioada interbelică a secolului XX, durata concediului scade în toate țările și, concomitent, se conturează noțiunea de *turism social*, la care se va adăuga și cea de *timp liber*, *recreere*. Turismul s-a îmbogățit constant cu noi termeni, dat fiind faptul că apariția continuă a noilor noțiuni a necesitat găsirea unor termeni corespunzători domeniului și încadrarea acestora în sistemul terminologic dat, iar exemplele menționate mai sus nu epuizează toată complexitatea fenomenului turistic, în planul evoluției sale terminologice.

În cele mai multe limbi contemporane (în special europene), cum afirmă academicianul Nicolae Corlăteanu, baza de formare a termenilor trebuie căutată în limbile clasice (latină și greacă), apoi în limbile de înaltă cultură – franceza, engleza, mai rar italiana, germana, rusa [1,p: 9]. Pornind de aici, ținem să remarcăm că termenul *lturism*, care reprezintă călătoriile de agrement (cu întoarcerea în punctul de plecare). Este un termen general acceptat de majoritatea limbilor moderne europene, implicând aceeași semnificație strâns legată de cuvintele latine *tornare* (a se întoarce) și *tornus* (mișcare circulară): *tourisme* la francezi, *tourismus*

la nemți, *tourism* la englezi, *turismo* la italieni, *myпузм* la ruși și *turism* la români [1,p : 9].

Observațiile noastre cu privire la modul de formare a termenului turism ne permit să constatăm că acesta, deși din punct de vedere etimologic își are originea în limba latină, provine totuși din termenul englez *tour* (călătorie), așa cum și termenul turist a fost folosit pentru prima oară în Anglia, în anul 1800, de către Samuel Pegge, în “Anecdote ale limbii engleze” [2,p:24].

În Franța, primul care a folosit cuvântul *turist* a fost Stendhal în „Memoriile unui turist” din 1838[16]. Împrumutul și adaptarea termenilor neologici în majoritatea limbilor moderne europene a fost, fără îndoială, facilitat de necesitatea timpului.

II Definiere

Turismul, privit ca un fenomen social-economic creator de beneficii a fost, în timp, obiectul a numeroase studii, mulți autori încercând să-l definească aducând în discuție aspecte cum sunt scopul călătoriei, distanța și durata deplasării, precum și caracteristicile subiectului călătoriei, respectiv ale turistului.

În 1905, R. Guyer-Freuler arăta că „turismul este un fenomen al timpurilor noastre, bazat pe creșterea necesității de refacere a sănătății și schimbare a mediului de viață, de cultivare a sentimentului pentru frumusețile naturii” [14], “activitate din timpul liber care constă în a voiaja sau a locui departe de locul de reședință, pentru distracție, odihnă, îmbogățirea experienței și culturii, datorită cunoașterii unor noi aspecte umane și a unor peisaje necunoscute” [14]; Profesorul elvețian W. Hunziker a elaborat în 1940 o definiție a turismului, acceptată pe plan mondial: „Turismul este ansamblul de relații și fenomene care rezultă din deplasarea și sejurul persoanelor în afara domiciliului lor, atâta timp cât sejurul și deplasarea nu sunt motivate printr-o stabilire permanentă și o activitate lucrativă oarecare”[14].

Dicționarul Enciclopedic Român propune următoarea definiție a turismului: „Activitate cu caracter recreativ sau sportiv, constând din parcurgerea, pe jos sau cu diferite mijloace de transport, a unor distanțe, pentru vizitarea regiunilor pitorești, a localităților, a obiectivelor culturale, economice, istorice etc.” [10]. Conform *Dicționarului turistic internațional*, *turismul* „desemnează călătoriile de agrement, ansamblul de măsuri puse

în aplicare pentru organizarea și desfășurarea acestui tip de călătorii, precum și industria care concură la satisfacerea nevoilor turiștilor” [10].

Termenul turist și cel de turism sunt folosiți ca termeni oficiali pentru prima dată în 1937 de către League of Nations. Astfel, turismul este definit ca o călătorie mai lungă de 24 de ore [13]. În anul 1963, Conferința Națiunilor Unite privind Turismul și Călătoriile Internaționale, ținută la Roma a adoptat o definiție a *turismului* bazată pe două elemente principale: motivul și durata voiajelor, pornind de la ideea că definirea motivului permite standardizarea călătoriilor dintr-o localitate sau țară în două categorii: cei care intră și cei care nu intră în categoria turiștilor în domeniul turismului, fiind efectuată de Organizația Mondială a Turismului. În consecință, turismul operează cu o serie de concepte în concordanță cu terminologia elaborată la nivel internațional. Cât privește codificarea terminologiei turismului în versiune românească, aceasta a avut loc nemijlocit, prin intermediul primei ediții românești a dicționarului poliglot de terminologie turistică [9], în care - cum afirmă în prefața acestuia Simion Pop, președintele Comisiei de limbă română a Academiei Internaționale de Turism- echivalentele românești „sunt traduceri fidele ale versiunii franceze, considerată a fi de preferință”. Fiind o lucrare informativă utilă și de larg interes, aceasta a contribuit astfel, la statornicirea unui vocabular turistic cât mai îngrijit și propriu limbii române. Și în dicționarele de terminologie turistică, editate ulterior, echivalentele în limba română au respectat semnificația cuvintelor, așa cum sunt acceptate în terminologia internațională, autorii acestora recunoscând că „au fost situații în care însă au fost preluați termenii ca atare din limba engleză sau/și franceză pentru că așa sunt ei cunoscuți în practica turismului”[6].

Terminologia turismului, la nivel internațional se dezvoltă rapid și invadează viața cotidiană, influențând sub aspect lexical vorbirea curentă, cu atât mai mult cu cât în zilele noastre fenomenul turistic a devenit de o intensitate fără precedent. În același context globalizant, limbajul turistic, la început mai ales, imitat după modele străine, devenind însă tot mai inventiv, tot mai adaptat structurilor limbii române, acționează insistent, cimentând clișeele și tiparele sale. Rapiditatea cu care s-a răspândit și s-a internaționalizat, o dată cu tot mai larga dezvoltare a industriei turismului, oferă o instructivă ilustrare contemporană a schimbării lingvistice, în care se manifestă fenomene generale precum formarea cuvintelor, evoluția sensurilor, împrumutul lexical și calculul sintactic, interferența registrelor etc.

Ca și în alte limbi, importul terminologic din engleză a ridicat unele probleme de integrare lingvistică și de standardizare. Extinderea industriei turismului și accesul tot mai multor persoane la serviciile acestuia, influențează dezvoltarea limbii contemporane nu numai prin adaptarea terminologiei specifice. Și situațiile de comunicare nou apărute creează formule inedite de interferență între limbajul standard (uneori cu elemente tehnice, economice) și registrul familiar. În această comunicare vom încerca să prezentăm doar câteva observații privind aspectul terminologic al fenomenului.

III Adaptarea Terminologiei

Limbajul turistic apare în mai multe ipostaze. În primul rând, există un lexic de specialitate, folosit în traduceri, articole științifice, tratate, manuale, dicționare. Nevoia de precizie și de transparență internațională acționează inevitabil asupra acestuia. Fiind supus, de obicei unor eforturi terminologice, sunt căutate echivalențe etc. Iar în al doilea rând, există și o zonă de pătrundere a terminologiei în limba comună, cu inevitabilele imprecizii [(exemple la nivel neoficial: *număr* pentru *cameră de hotel* – specific pentru Republica Moldova, fiind o traducere inexactă din rusă (*номер* [*nomer*]), *număr dublu* pentru *cameră dublă*, *arendă* (a spațiului de locuit) pentru *închiriere* etc.)].

Câteva observații despre stadiul actual al limbajului turistic românesc se pot face pornind de la *Lexiconul de termeni turistici*, [5]. Unul dintre faptele lingvistice care atrag imediat atenția este seria lexicală neologică foarte bogată. Orice limbă, în diferite perioade ale existenței sale simte într-o măsură mai mare sau mai mică efectele influențelor străine. În această ordine de idei, e interesant că *Dicționarul turistic internațional* (apărut la București, în 1980) se plasa încă sub sfera de influență franceză, acordând statut preferențial termenilor traduși sau preluați din limba franceză, adaptați sau neadaptați grafic sau/și fonetic:

1. termeni traduși: *tarif turistic* (tarif touristique), *asistență turistică* (assistance touristique), *bagaje de mână* (bagages à main) etc;
2. termeni neadaptați: bain-marie, maître d'hôtel, mise-en-place, motel etc;
3. termeni adaptați fonetic: *hotel* (hôtel [*otel*]), *piolet* (piolet [*piole*]) etc;

4. termeni adaptați grafic: *luș* (louche), *patinoar* (patinoire), *sezon* (saison), *sejur* (séjour) etc;

5. termeni adaptați fonetic și grafic: *braserie* (brasserie), *bufet* (buffet), *buvetă* (buvette), *cocotieră* (coquetier), *flambare* (flambage), *hublou* (hublot), *belvedere* (belvédère) etc;

6. termeni adaptați parțial: *menu à la carte* (menu à la carte), *stație air-route* (station air-route).

Astăzi, terminologia turismului simte într-o măsură mai mare efectele influenței engleze. Mulți termeni, fiind de circulație internațională, sunt simple împrumuturi neadaptate grafic (xenisme), păstrându-și pronunția de origine, în ciuda frecvenței cu care sunt folosite: *back to back*, *bristol*, *brunch*, *bunk*, *catering*, *inclusiv tour*, *leasing*, *no show*, *roomservice*, *snack-bar*, *week-end*, *shaker*, *slalom*, *snack-bar*, *steward*, *microtel*, *voucher*, *charter*, *low cost*, *monitor* etc. Aceștia nu desemnau o realitate, un proces, un fenomen, o funcție turistică existentă în spațiul românesc și au fost preluați în forma lor exactă din limba din care provin. S-au impus ca atare, pentru că așa sunt ei cunoscuți în practica turismului. Adaptarea anglicismelor în limba română se produce treptat. De exemplu, *bungalow* (en. *bungalow*), care circulă și în variantă originală, în *Dicționarul turistic internațional* (București, 1980) este ortografiat *bungalowov*. *Cocteil* a circulat inițial în varianta neadaptată *cocktail*. Unii termeni preluați din engleză au depășit perioada de adaptare: *schif* (skiff), *schii* (ski), *schii lift* (ski-lift), *seif* (safe) etc. Iar, ceea ce ține de evoluția terminologiei turismului se explică prin tendința generală de a înlocui cu termeni internaționali vocabularul tradițional și unele traduceri promovate anterior. De exemplu, francezii s-au opus mult timp adoptării anglicismului *week-end*, promovând termenul *fin de semaine*. Echivalentul românesc al acestui termen a fost, inițial o traducere fidelă a versiunii franceze, considerată a fi de preferință - *sfârșit de săptămână*. În dinamica vocabularului se manifestă însă o contradicție între normă și uz, astfel încât și în cazul acesta preferința pentru termenul englez *week-end*, care este mult mai confortabil, a jucat un rol important în integrarea acestuia atât în limba franceză (*week-end*), cât și în limba română (aici modificat grafic *weekend*).

Ținem să menționăm în acest context că terminologia turismului tinde spre formarea unui fond lexical internațional, cu păstrarea aspectului grafic sau fonetic și semantic al unităților lexicale. În general, se preferă

termenii străini, care de multe ori sunt mai concisi, mai economici decât corespondentele lor din limba română. Astfel, s-a integrat *camping* în defavoarea termenului *popas turistic cu căsuțe*, se preferă *no show* în locul termenului *pasager neprezentat, jacuzzi* în loc de *hidromasaj, maître d'hôtel* pentru *șef de sală*. Dar, atâta timp cât acești termeni străini și românești au valoare egală, circulă deopotrivă, mai ales în limbajul comun.

Dublețele românești sunt susținute de vorbitorii care se orientează după principiul național. Pe de altă parte, grație frecvenței de utilizare în turism a unor termeni străini, neadaptați grafic și mai ales fonetic, apar unități terminologice hibride: *bilet de weekend, permis de camping, charter cu limită de timp, contract de time-share, abonament inter-rail leasing deschis, vacanțe last minute* etc.

Urmărind acest spectacol al constituirii terminologiei turismului în limba română, sursele care ne-au asigurat orientarea în mulțimea de termeni ai domeniului ne ajută să formulăm concluzia că limbajul turismului în mare parte, are ca bază de formare limbile franceză și engleză. Sunt limbi care au impus echivalentele românești, fie respectându-se semnificația cuvintelor, așa cum sunt acceptate în terminologia internațională, fie preluate ca atare, din limbile sursă. La acest nivel al discuției, trebuie să remarcăm și faptul că pentru echivalentul românesc uneori se preferă preluarea termenului din limba engleză *monitor de schi (ski monitor)* și nu din franceză *instructeur de ski*, care este totuși mai aproape de modelul limbii române. Alteori, este preferat termenul preluat din franceză: *călătorie dus-întors (voyage aller-retour)* și nu din engleză (*round trip*). Fenomenul poate fi explicat pe baza principiului istorismului, pornindu-se de la vechimea termenilor în limbă și sedimentarea acestora în straturi lexicale mai vechi, mai noi și chiar recente.

Bibliografie

1. CORLĂTEANU, N., *Termenii de specialitate în procesele de neologizare, în Terminologie și limbaje specializate*, ediția a II-a, Chișinău: 2000.
2. COSMESCUS, I., *Turismul – fenomen complex contemporan*, Editura Economică, București: 1998.
3. GRUIȚĂ, G., *Moda lingvistică: norma, uzul și abuzul*, Editura Paralela 45.

4. GUȚU, ROMALO V., *Termenul – unitate a limbii*, București:1997, p. 103-108.
5. STĂNCIULESCU, G., *Lexicon de termeni turistici*, București:2002.
6. STĂNCIULESCU, G., *Dicționar poliglot explicativ de termeni utilizați în turism*, București:1998

Dicționare

7. MDN, București: 2000.
8. DEX, București:1998.
9. Dicționar turistic internațional, Editura sport-turism, București:1980. ISBN
10. Dicționarul Enciclopedic Român, Editura Politică, București: 1962-1966.ISBN

Internet

11. *Săptămânalul de Informații și Divertisment*, Timișoara,[citat 10 martie 2014] Disponibil: <http://www.agenda.ro>.
12. *Scurt istoric al drumurilor din România*,[citat 10 martie 2014]. Disponibil:<http://www.drdp.rdsbv.ro>
13. *Turism extern*,[citat 12 martie 2014]. Disponibl: <http://www.e-car.ro>
14. *Turism, definitite*,[citat 12 martie 2014]. Disponibil: <http://ro.wikipedia.org>
15. *Monitorul de Sibiu, istoria poștei Sibiene*. [citat 12 martie 2014]. Disponibil:<http://www.monitorulsb.ro>
16. *Turism intern –parametri economici si starea de fapt*. [citat 14 martie 2014]. Disponibil: <http://www.scritube.com>